

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

УДК 94(477)

Іван Мандрик

КАПІТАН Л. ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК ЗАКАРПАТТЯ У КОНТЕКСТІ РАДЯНІЗАЦІЇ КРАЮ, 1944–1964 РР. / ЛАРИСА ІВАНІВНА КАПІТАН. – К.: ВИДАВНИЦТВО "ВАРТА", 2013. – 583 С.

У статті прорецензовано монографію, пов'язану із етнокультурним розвитком Закарпаття у період радянської 1944–1964 рр. Автором розкрито тенденції суспільного розвитку і етнокультурних трансформацій у Закарпатті двох перших повоєнних десятиліть, що дозволило конкретизувати панораму суперечливого життя населення краю у досліджуваний період на тлі політики радянської.

Ключові слова: Закарпаття, етнокультурний розвиток, радянська, тоталітаризм, атеїзм.

В сучасній Україні помітно вирости роль і значення регіональних спільнот, їх традицій, звичаїв, самобутності, що вочевидь викликає інтерес до їх минулого. Своєрідним в цьому плані регіоном є Закарпаття, що являє собою типове прикордоння або перехідну територію, у якій упродовж багатьох століть зустрічалися, взаємодіяли або вступали у гострий конфлікт різні політичні, соціальні та етнокультурні сили.

З урахуванням багатоаспектності й недостатньої розробленості регіонально-історичних проблем у вітчизняній історіографії поява дослідження, предметом якого став етнокультурний розвиток Закарпаття у контексті радянської регіону упродовж 1944–1964 рр. заповнює ще один фрагмент регіональної історії. Спроба дослідити досвід суспільної, в тому числі мовнокультурної, міжконфесійної взаємодії на прикладі такого здавна складного багатонаціонального краю як Закарпаття згодом може стати важливою складовою в процесі розробки програми модернізації духовного й етнокультурного простору України в цілому.

Рецензована наукова розвідка вміщує сім розділів. Основу джерельної бази складають матеріали Центрального державного архіву громадських об'єднань України, Центрального державного архіву вищих органів влади і управління України, Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України, Державного архіву Закарпатської області (м. Ужгород) та Галузевого державного архіву Служби безпеки України. Вагому частку джерельної бази роботи склали опубліковані збірники документів та матеріалів. Різномановною є опрацьована дослідницею історіографія, науковець проаналізувала праці як вітчизняних, так і зарубіжних учених.

У книзі розкрито тенденції суспільного розвитку і етнокультурних трансформацій у Закарпатті двох перших повоєнних десятиліть, що дозволило конкретизувати панораму суперечливого життя населення краю у досліджуваний період на тлі політики радянської.

Цікавим, не лише з точки наукового внеску, але із точки зору прикладного, пізнавального значення монографії, є той факт, що максимальну увагу автор приділила персоніфікації суспільно-політичного, культурно-освітнього й літературного життя краю 1944–1964 рр., з'ясуванню індивідуальних позицій представників місцевої інтелігенції, лідерів конфесій, а також урядовців.

У IV, V і VI розділах аналізується релігійна політика влади в повоєнний період, дослідниця зосередила увагу на висвітленні стратегій виживання та розвитку Римо-католицької і Реформатської церков краю і ґрунтовно проаналізувала нормативно-правову базу й підзаконні акти, на яких базувалися взаємини радянської адміністрації з неправославними конфесіями краю.

З приєднанням Закарпаття до СРСР/УРСР, радянська влада доклала значних зусиль щодо ліквідації неграмотності й загального піднесення культурно-освітнього рівня населення регіону, маючи на меті водночас завдяки цьому полегшення марксистсько-ленінської й атеїстичної ідеології краян, насамперед, угорців, які склали значиму етнічну спільноту. Комплекс заходів, реалізованих у краї, сприяв формуванню у більшості населення Закарпаття загальноукраїнського менталітету й ідентичності. Проте, як це переконливо довела автор, через високий мовний бар'єр й брак мотивації опанування російською мовою угорцями краю, зусилля обласної влади щодо русифікації місцевого угорського населення, дали мінімальні результати.

Закарпаття – це край, в якому відображено все різноманіття природної привабливості, творчої наснаги та духовної рівноваги. Тому не дивно, що закарпатська земля дала українській нації значну кількість творчих, сповнених любові до рідної землі, письменників.

Лейтмотивом останнього, сьомого розділу книги, саме і є висновок, що після визволення Закарпаття від фашистських загарбників і його возз'єднання з Україною навіть за умов жорсткого контролю тоталітарної держави за літературно-мистецьким життям, представники творчої інтелігенції Закарпаття змогли долучитися до загальноукраїнського культурного процесу і лірика А. Патрус-Карпатського, Ю. Гойди, Ф. Потушняка, новелістика й повісті І. Чендея, того ж Ф. Потушняка доводили поєднання східно- та центральноукраїнських впливів й місцевої поетичної традиції (С. 552).

Л. Капітан прослідкувала механізм і прояви переорієнтації літературного життя краю і на прикладі життєвого шляху А. Патруса-Карпатського, П. Лінтура та Ф. Потушняка, непересічних постатей повоєнної історії краю, проаналізувала суперечливий процес взаємодії політики, науки та літератури. Вочевидь, значно збагатили б дослідження фотографії, копії цитованих документів тощо.

Вважаємо, що дослідження Л. Капітан "Етнокультурний розвиток Закарпаття у контексті радянської країни, 1944–1964 рр." сприятиме глибшому осмисленню та оцінці подій минулого в історії Закарпаття.

Иван Мандрик

КАПИТАН Л. ЭТНОКУЛЬТУРНОЕ РАЗВИТИЕ ЗАКАРПАТЬЕ В КОНТЕКСТЕ СОВЕТИЗАЦИИ КРАЯ, 1944–1964 ГГ. / ЛАРИСА ИВАНОВНА КАПИТАН. – М.: ИЗДАТЕЛЬСТВО "ВАРТА" 2013. – 583 С.

В статье прорецензирована монография, связанная с этнокультурным развитием Закарпаття в период советизации 1944–1964 гг. Автором раскрыты тенденции общественного развития и этнокультурных трансформаций в Закарпатье двух первых послевоенных десятилетий, что позволило конкретизировать панораму противоречивой жизни населения края в исследуемый период на фоне политики советизации.

Ключевые слова: Закарпатье, этнокультурное развитие, советизация, тоталитаризм, атеизм.

Ivan Mandryk

CAPTAIN L. ETHNOCULTURAL ZAKARPATHTIA DEVELOPMENT IN CONTEXT SOVIETIZATION TERRITORY, 1944–1964 PP. / LARISA CAPTAIN. – K.: PUBLISHER "VARTA", 2013. – 583 P.

The article prorezensovano monograph associated with ethno-cultural development of Zakarpattia during sovietization 1944–1964 's author reveals trends of social development and ethnic and cultural transformations in our region of the first two postwar decades, which allowed to specify controversial panorama of life on the edge of the period under review against the backdrop of Sovietization policy.

Keywords: Zakarpattia, ethno-cultural development, sovietization, totalitarianism, atheism.